

3.

DE VLIEGENDE LIMBURGER

DE INTERNATIONALE CARRIÈRE VAN
GEERT WILDERS

Koen Vossen

Hoewel de Partij voor de Vrijheid (pvv) zich graag opwerpt als spreekbuis van de Nederlandse natie en cultuur, is zij van meet af aan ook een zeer internationaal georiënteerde partij. Deze internationale gerichtheid hangt samen met de belangstelling en denkbeelden van haar leider, Geert Wilders. Sinds zijn vertrek uit de vvd in september 2004 reist hij letterlijk de wereld rond om lezingen te geven, prijzen in ontvangst te nemen of contacten te leggen. Zijn internationale tournee heeft hem inmiddels gevoerd naar België, Duitsland, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland, Oostenrijk, alle Scandinavische landen, Italië, Tsjechië, Hongarije, Rusland, de Verenigde Staten, Canada, Israël en zelfs Australië. Er is waarschijnlijk dan ook geen andere Nederlandse parlementariër te noemen die over zo'n groot internationaal netwerk beschikt als Geert Wilders. Sinds Donald Trump in 2017 president van de Verenigde Staten is, strekt dit netwerk zich zelfs uit tot in het Witte Huis. Tegelijk is Wilders in de afgelopen jaren uitgegroeid tot de misschien wel bekendste Nederlandse politicus in het buitenland. In buitenlandse kranten als *El País*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *The Guardian* en *Le Monde* is geen enkele Nederlandse politicus zo vaak genoemd als hij.

In deze bijdrage zal de internationale carrière van Wilders centraal staan. Met welke bewegingen, netwerken en politieke partijen heeft Wilders in de afgelopen jaren contact gelegd? Welke invloed heeft hij gehad en welke invloeden heeft hij ondergaan? En waarom steekt Wilders zo veel energie in deze internationale carrière? Ten slotte zal ook

kort worden stilgestaan bij de dramatische uitslag van de PVV bij de Europese verkiezingen van 23 mei 2019.

Een wereldwijde dreiging

Wilders' internationale carrière is een logisch uitvloeisel van zijn vaste overtuiging dat de islam een bedreiging vormt voor de gehele wereld. De islam is in zijn ogen geen religie met verschillende stromingen en substromingen, maar een totalitaire ideologie, die uit is op wereldheerschappij. 'That is the crux of Islam: it is an ideology of global war', zo heet het in zijn boek *Marked for Death*.¹ 'Since Islam has global ambitions, we are all in danger, and we should stand with every nation and every people that is threatened by jihad.'² In dit in 2012 niet toevallig in het Engels verschenen boek legt Wilders uitvoerig uit dat de islam geen enkele variatie kent. De islam in Indonesië of Amsterdam-West is dus in essentie dezelfde als de islam in het zeventiende-eeuwse Ottomaanse Rijk, het Moorse Andalusië of het Medina van de profeet Mohammed. Van het bestaan van een gematigde islam of een verschil in sjiiitische en soennitische stromingen wil Wilders dan ook niet weten. Deze islamitische ideologie is totalitair in zoverre zij net als het communisme en het fascisme het leven en het gedrag van haar onderdanen geheel wil bepalen. Wie het gedrag van moslims wil begrijpen, moet zich dan ook wenden tot de Koran, het commandocentrum van de islam. De vele voorschriften in de Koran gelden als bevelen van Allah zelf en dienen dan ook door alle moslims zonder mitsen en maren te worden nagevolgd, aldus Wilders.

Vanaf zijn ontstaan is het belangrijkste voorschrift van de Koran volgens Wilders het veroveren van de wereldheerschappij en het onderwerpen van andere geloven en volkeren. Het gedrag van moslims moet tegen die achtergrond worden geïnterpreteerd. Tweemaal was het deze ideologie bijna gelukt om Europa aan zich te onderwerpen. De eerste islamitische invasie was in 732 door de Frankische hofmeier Karel Martel tot staan gebracht in Poitiers. De tweede islamitische inval begon in de vijftiende eeuw en werd pas in 1683 voor de poorten van Wenen afgeslagen door de Poolse koning Jan Sobieski. Momenteel is de wereld volgens Wilders wederom getuige van een

islamitische invasie, die Europa moet veranderen in 'Eurabië'. De islam maakt dit keer echter geen gebruik van legers, maar van een sluwe tactiek van immigratie, propaganda, misleiding en demografische vermeerdering. Dankzij het multiculturele geloof van de linkse, progressieve elites krijgt de islam daartoe volgens Wilders alle gelegenheid en dreigt Europa, en daarna wellicht de rest van de wereld, ten onder te gaan.

Met deze alarmistische analyse van de islam als een totalitaire veroveringsideologie staat Wilders niet alleen. Zij kan beschouwd worden als een radicale interpretatie van de theorie van de gezaghebbende Amerikaanse politicoloog Samuel Huntington, die in zijn in 1996 verschenen boek *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order* voorspelde dat de wereld het toneel zou worden van een botsing van verschillende culturen.³ Auteurs als de Italiaanse journaliste Oriana Fallaci, de Zwitsers-Egyptische Gisèle Littman (bekend onder haar pseudoniem Bat Ye'or) en de Nederlandse arabist Hans Jansen vreesden dat de door hen eveneens als ideologie beschouwde islam een dergelijke botsing zou kunnen winnen, vanwege de slappe houding van progressieve elites in het Westen. De angst voor de islam, kritiek op het multiculturalisme en een afkeer van progressieve linkse politiek werden aldus met elkaar verbonden in een apocalyptische theorie over de ondergang van het Westen.⁴ Vooral na de aanslagen van 11 september 2001 van moslimfundamentalisten in de Verenigde Staten kregen zulke islamalarmistische theorieën de wind in de zeilen. Tal van websites werden gelanceerd waarop onheilspellende analyses over de islam waren te lezen, zoals het Duitse *P.I.-news* van Stefan Herre, *Brussels-Journal* van Paul Beliën (die vanaf 2010 in dienst van Wilders is), *Atlas Shrugs* van de Amerikaanse Pamela Geller, *Jihad-Watch* van Robert Spencer, *The Religion of Peace* van Daniel Greenfield en *Gates of Vienna* van Edward S. May. De analyses werden geïllustreerd met nauwkeurig bijgehouden mediaberichten over de achtergronden van jihadistische terroristen, mensenrechtenschendingen in islamitische landen, allerlei misstanden in Europese moslimgemeenschappen en voorbeelden van progressieve naïviteit en capitulatieneigingen.⁵

Aldus bood het islamalarmisme een nieuw masterframe, een overkoepelend thema waarmee allerlei verschillende zaken kunnen worden verklaard. Van eerwraak in Turkse families tot

zelfmoordaanslagen in Bagdad of Parijs, van het toenemende aantal hoofddoekjes in de openbare ruimte tot de stroom asielzoekers uit landen als Syrië, Irak en Afghanistan, en van Somalische piraten in de Golf van Aden tot Marokkaanse draaideurcriminelen: alles was in deze visie direct te herleiden tot de kwaadaardige, expansionistische aard van de islam. Daarmee werd de islamitische jihad, voor wie het wilde zien, een alom aanwezige realiteit, zowel op de televisie als op de straten van grote en kleine steden. Maar helaas waren er in het Westen na jaren van multiculturalistische indoctrinatie te weinig mensen die dit verband legden. Weliswaar was enig onbehagen over de islam zeker sinds 9/11 redelijk wijdverspreid geraakt in Europa, maar dat de islam werkelijk van plan was om het Westen te onderwerpen werd door nog te weinigen beseft. Het waarschuwen van de wereld voor deze grote dreiging gold dan ook als topprioriteit. Want zoals Wilders het in *Marked for Death* verwoordde: ‘If we fail to understand the nature of evil, we are doomed to become its next victims.’⁶

De klokkenluider

Om de wereld te waarschuwen voor het naderende gevaar heeft Wilders een Engelstalige film en een Engelstalig boek uitgebracht (*Fitna* en *Marked for Death*), een (niet bijster actieve) International Freedom Alliance opgericht, samenwerking gezocht met verwante partijen elders in het Westen en de halve wereld rondgereisd om lezingen te geven. Volgens enkele voormalige medewerkers is de nationale politieke carrière van Wilders uiteindelijk zelfs ondergeschikt aan zijn rol van internationale klokkenluider. Zo vermoedt oud-pvv-Tweede Kamerlid Marcial Hernandez in zijn gepubliceerde herinneringen dat Wilders zijn Kamerlidmaatschap vooral opvat als een noodzakelijk platform om ‘zijn anti-islam agenda wereldwijd te kunnen promoten’, teneinde als ‘een grote ziener de geschiedenisboekjes in te gaan.’⁷ Een andere oud-medewerker stelt eveneens dat Wilders ‘een historisch figuur’ wil worden. ‘Iemand die het gevaar tijdig zag aankomen en zo Europa heeft gered. Een beetje zoals Churchill, zijn grote voorbeeld.’⁸

Wanneer Wilders tot de conclusie is gekomen dat hij de wereld moet waarschuwen tegen de gevaren van de islam, is niet precies te

zeggen. Als vvd-Tweede Kamerlid stelde hij al eens een rapport op over de gevaren van islamitisch terrorisme, maar hij maakte daarin nog wel een onderscheid tussen moslimextremisme en de mainstream islam. Ook na de aanslagen op 11 september 2001 bleef hij dat doen. Zo kritiseerde hij in een veelbekeken talkshow op 24 september 2001 de oproep van de rechtspopulistische Pim Fortuyn tot een 'Koude Oorlog tegen de islam'. 'Een verwerpelijke opmerking, omdat ie daarmee alle moslims op één hoop gooit', stelde Wilders, 'De islam, daar is niets mis mee. Het is een te respecteren godsdienst. Ook de meeste moslims ter wereld, maar ook in Nederland zijn goede burgers waar niets mis mee is. Het gaat om dat kleine stukje moslimextremisme.'⁹ In de jaren daarna verdween deze nuance steeds meer, maar er kan geen specifiek moment worden genoemd dat Wilders de islam *tout court* als gevaar is gaan zien.

Wanneer Wilders internationaal doorbrak als bestrijder van de islam kan wel makkelijk worden vastgesteld: dat was op 27 maart 2008, met de lancering van de documentaire *Fitna*. Als film was *Fitna* weinig meer dan een slordige collage van beelden waaruit de slechtheid van de islam moest blijken, maar in publicitair opzicht was hij wel uiterst succesvol. In de maanden voorafgaande aan de vertoning van de film had Wilders erop gezinspeeld dat hij een koran in brand zou steken of verscheuren. De Deense cartooncrisis in de winter van 2005 had aangetoond welke consequenties zulke beledigingen konden hebben. Niet alleen de Nederlandse regering, maar ook de Europese Unie en tal van internationale organisaties distantieerden zich openlijk van de documentaire, al voor hij goed en wel uit was gekomen. Zo veroordeelde Ban Ki-moon, secretaris-generaal van de Verenigde Naties, de film zonder deze gezien te hebben en riep hij moslims op om deze beledigende provocatie te negeren.¹⁰ De goedgebekte Nederlandse stokebrand met het merkwaardige kapsel die sinds november 2004 permanent beveiliging genoot, bood de internationale media een aantrekkelijke storyline. Wilders belichaamde zowel de dramatische veranderingen in het kleine, onschuldige Nederland – ooit toonbeeld van tolerantie en vreedzaamheid –, als de botsing tussen het Westen en de islam. De permanente beveiliging gaf zijn verhaal bovendien geloofwaardigheid en urgentie, iets wat Wilders zelf ook maximaal uitbuitte. Om zijn internationale ambities te onderstrepen richtte hij

in 2010 zelfs een Geert Wilders International Freedom Alliance op met als slogan ‘Defend Freedom. Stop Islam.’¹¹

Er was nog iets wat Wilders zeker in de Verenigde Staten een aantrekkelijk boegbeeld in de strijd tegen de islam maakte. Hij was niet zoals veel anti-islamstrijders betrokken bij een extreemrechtse partij met een hang naar antisemitisme. Veel Amerikaanse islamalarmisten waren joods en voelden zich sterk betrokken bij de staat Israël. De apocalyptische visie op de islam was voor hen aantrekkelijk, omdat het een nieuwe impuls kon geven aan de tanende sympathie voor Israël. In plaats van een strijd tussen een tot de tanden toe gewapend Israël en de naar een eigen staat strevend Palestijns volk, zoals het dominante frame was geworden, werd het conflict een botsing van de westerse, joods-christelijke beschaving en een kwaadaardige islam. Israël kreeg daardoor de status van West-Berlijn tijdens de Koude Oorlog, een soort vooruitgeschoven voorpost van de beschaving omringd door het communisme, die te allen tijde moest worden beschermd.

Deze joodse islamalarmisten in de VS vonden met Geert Wilders nu ook in Europa een belangrijke medestander. Al sinds hij als tiener in een kibboets had gewerkt, voelt Wilders een grote affiniteit met Israël. Hij heeft het land zeer regelmatig bezocht (‘meer dan vijftig keer’, zei hij in 2005) en beschikt er over een omvangrijk netwerk dat zich tot in de hoogste kringen uitstrekt.¹² Aanvankelijk ging zijn sympathie vooral uit naar ferme Likud-politici als Ariel Sharon (premier van Israël van 2001 en 2006, wiens begrafenis hij bezocht), maar tegelijk met zijn islamstandpunt radicaliseerde ook zijn Israëlstandpunt. In een opiniestuk in *de Volkskrant* uit 2008 schaarde Wilders zich achter het revisionistisch zionisme, het door Zé'ev Jabotinsky gepropageerde idee van een ‘Groot-Israël’, inclusief de Westelijke Jordaanoever, waarin de facto geen plaats is voor Palestijnen. ‘De Arabische landen kunnen de Palestijnen uit de “bezette gebieden” heel goed herbergen. Een migratie naar de Arabische landen is logisch en wenselijk.’¹³ Dit standpunt wordt in Israël in zijn meest zuivere vorm vooral gevonden onder aanhangers van radicaal-rechtse politici als Arieh Eldad van de Hatikvah Partij en Avigdor Lieberman van Jisrael Be'eténou, die beiden goed bevriend zijn met Wilders. Zijn grote sympathie voor Israël en zijn hechte banden met rechtshistorische groeperingen aldaar zijn altijd een bron voor tal van speculaties geweest. Voor de AIVD was het in 2009 zelfs voldoende aanleiding om een onderzoek in te stellen

naar de Israëlische contacten van Wilders en de invloed op diens politieke standpunten.¹⁴ Een andere PVV'er, Gidi Markuszower, trok in 2012 zijn kandidatuur voor de Tweede Kamer in nadat de AIVD had bekendgemaakt dat hij een 'risico voor de integriteit van Nederland' vormde vanwege zijn contacten met een 'buitenlandse veiligheidsdienst' (zeer waarschijnlijk de Mossad).

In Amerika

Voor Amerikaanse islamalarmisten was Wilders Israëlconnectie juist reden om hem juichend binnen te halen. In januari 2005 had Wilders al eens samen met zijn toenmalige rechterhand Bart Jan Spruyt, medeoprichter van de conservatieve Edmund Burke Stichting, een studiereis naar de Verenigde Staten gemaakt. Ze bezochten verschillende neoconservatieve denktanks, spraken met enkele Republikeinse afgevaardigden en dachten hardop na over een neoconservatieve partij in Nederland.¹⁵ Na het uitbrengen van de film *Fitna* reisde Wilders niet meer naar de Verenigde Staten om inspiratie op te doen, maar om de Amerikanen te informeren over de 'islamisering van Europa'. Sinds 2008 is hij zeker vijftien keer naar de Verenigde Staten gevlogen om lezingen te geven in grote steden als New York, Los Angeles, Philadelphia, Washington DC, Cleveland en Boston, maar ook in kleinere plaatsen als Orange County en Mountain View in California, Nashville in Tennessee, West Palm Beach en Boca Raton in Florida en het Canadese London, Ontario. Op 11 september 2010 was Wilders *keynote speaker* bij een manifestatie in New York, waarin niet alleen de aanslagen van negen jaar eerder werden herdacht maar tevens geprotesteerd werd tegen vermeende plannen om een moskee in de buurt van Ground Zero te bouwen, de plaats waar de Twin Towers stonden die door de islamitische fundamentalisten waren vernietigd. Die bijeenkomst was georganiseerd door twee van zijn grootste Amerikaanse bewonderaars, Pamela Geller en Robert Spencer, en hun organisatie Stop Islamization of America. Dezelfde organisatie organiseerde op 2 mei 2015 ook een 'Mohammed-cartoonwedstrijd' in Garland, Texas, waar Wilders ternauwernood aan een aanslag ontsnapte. Twee islamitische fundamentalisten werden neergeschoten voordat zij hun plannen ten uitvoer konden brengen.

Geert Wilders houdt een toespraak bij Ground Zero in New York op 11 september 2010.

Een andere Amerikaanse bewonderaar van Wilders is de Californische miljonair David Horowitz, oprichter van het David Horowitz Freedom Center, een studiecentrum dat volgens de website is gewijd aan 'the defense of free societies whose moral, cultural and economic foundations are under attack by leftist and Islamist enemies at home and abroad'.¹⁶ Horowitz heeft Wilders verschillende malen uitgenodigd voor lezingen en hem in 2009 zelfs een Hero of Conscience Award toegekend. Daarnaast werd Wilders uitgenodigd door het Gatestone Instituut van de steenrijke weduwe Nina Rosenwald, het American Congress for Truth van Brigitte Gabriel, het Middle East Forum van Daniel Pipes, een voormalig adviseur van de Amerikaanse president George W. Bush, en de Council for National Policy van Frank Gaffney, ooit onderminister onder de Amerikaanse president Ronald Reagan. Dankzij dit groeiende netwerk kreeg Wilders toegang tot Republikeinse congresleden zoals Michele Bachmann, Jon Kyle, Steve King en Louis Gohmert, mocht hij columns schrijven voor het veelgelezen *Breitbart* en werd hij regelmatig geïnterviewd door enkele grote televisiezenders.¹⁷ De boodschap die hij uitdroeg was steeds dezelfde: de Verenigde Staten dienen waakzaam te zijn voor het gevaar

van de islam en niet dezelfde weg op te gaan als Europa. ‘Learn from the European lesson. The more Islam you get into your society, the less civilized it becomes and the less free’, zo waarschuwde Wilders keer op keer.¹⁸ Met tal van cijfers en voorbeelden liet hij zien hoezeer de islamisering in Europa had toegeslagen: in steden als Parijs, Amsterdam, Hamburg, Brussel en Malmö had de islam in sommige wijken al de macht overgenomen. Met ronkende citaten van Ronald Reagan, Abraham Lincoln en Winston Churchill riep hij zijn publiek op om in deze beslissende tijden vastberaden en moedig de westerse verworvenheden te verdedigen. In een toespraak in Mountain View, Californië heette het:

We can turn the tide if we act today. Today, my friends, must be our finest hour. We must confront cowardice with the truth. We must confront ignorance with the truth. We must confront political opportunism with the truth. The truth about Islam. I am from Europe, you are Americans, but we are all in the same boat. We must unite against a common threat. The Islamic tide is strong, but the West has repulsed it before. And we can do so again if we stand together.¹⁹

Lange tijd was het belang van zulke teksten niet overdreven groot. Wilders gold in sommige kringen dan wel als een moedige Europese held, maar die milieus waren uiteindelijk vrij klein en niet bijzonder invloedrijk. Wel leverde de Amerikaanse tour Wilders de broodnodige fondsen op voor zijn rechtszaken en zijn van subsidie verstoken partij (zie hiervoor de bijdrage over de PVV-partijorganisatie in deze bundel). Dit veranderde echter met de onverwachte verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten op 8 november 2016. Met Trump kregen de Amerikanen een president die meermaals een sterke afkeer van de islam had laten blijken. Zo had hij aangekondigd de grenzen te willen sluiten voor moslims, een belofte die hij na zijn verkiezing deels nakwam. Hij wees daarbij dikwijls naar de noodlottige islamisering in verschillende Europese landen. Voor veel Amerikaanse islamalarmisten én voor Wilders was het reden om al in een vroeg stadium de kandidatuur van Trump te steunen.

Op uitnodiging van het Republikeinse congreslid Bill Ketrone was Wilders zelfs aanwezig op de Republikeinse conventie waar Trump

officieel als presidentskandidaat werd genomineerd. Tot een ontmoeting tussen de twee kwam het niet en is het tot dusverre ook nog niet gekomen. Het is zelfs de vraag of Trump weet wie Geert Wilders is: in zijn vele tweets heeft hij zijn naam nooit genoemd noch naar een van zijn lezingen of columns verwezen. Maar zeker is wel dat er in de omgeving van Trump anno 2019 veel personen zitten die Wilders wel persoonlijk kennen. Volgens *Vrij Nederland*-journaliste Freke Vuijst, die al sinds 2009 over de Amerikaanse contacten van Wilders schrijft, gaat het om onder meer de veiligheidschefs John Bolton en Michael Flynn, voormalig strateeg Steve Bannon, minister van Justitie Jeff Sessions en minister van Energiezaken Rick Perry.²⁰ Ook Pete Hoekstra, de nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Nederland, was regelmatig aanwezig bij bijeenkomsten van het islamalarmistische netwerk, waar Wilders dikwijls te gast was. Hoekstra baarde opzien door te verklaren dat sommige Nederlandse steden dankzij de komst van moslimimmigranten 'no-go-zones' zouden kennen.²¹

Het is natuurlijk de vraag of Hoekstra zich hierbij op de analyses van Wilders heeft gebaseerd. De invloed die Wilders heeft gehad in de Verenigde Staten moet waarschijnlijk echter wel op dit niveau worden gezocht. Met zijn vele lezingen, columns en interviews heeft hij in meer conservatieve Republikeinse kringen het beeld van de opkomst van de islam in Europa beïnvloed. Indirect heeft hij daardoor sinds het aantreden van Trump enige invloed op het Amerikaanse beleid. Voor een Nederlands Tweede Kamerlid is dat al met al geen geringe prestatie.

Op zoek naar bondgenoten in Europa

Behalve in Israël en de Verenigde Staten heeft Wilders ook in Europa inmiddels een omvangrijk netwerk opgebouwd. Het meest tastbare resultaat daarvan was de vorming in juni 2015 van een fractie in het Europees Parlement, genaamd Europe of Nations and Freedom (ENF). Behalve de pvv zitten in deze fractie het Franse Front National (sinds 2018 Rassemblement National geheten), de Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ), het Italiaanse Lega Nord, het Belgische Vlaams Belang, enkele overgestapte leden van de Britse United Kingdom Independence Party (UKIP) en het Duitse Alternative für Deutschland (AfD) en ten slotte enkele dissidenten uit Poolse en Roemeense partijen. Met

37 leden is zij de kleinste fractie in het Europees Parlement en als zodanig heeft zij niet overdreven veel directe invloed. Maar dankzij deze fractievorming hebben de deelnemende partijen wel recht op meer spreektijd en subsidie, en beschikken zij bovendien over een permanent gezamenlijk platform waar ideeën en strategieën kunnen worden uitgewisseld. Ook wekken zij door hun gezamenlijke afkeer van de Europese Unie en haar instituties en de gedeelde angst voor immigratie en islamisering sterker dan tevoren de indruk dat van een paneuropese beweging sprake is.

Aan de vorming van de fractie ging een periode van meer dan twee jaar vooraf, waarin Wilders een cruciale rol vervulde. Nadat hij in april 2013 voor de eerste maal met Front National-voorzitter Marine Le Pen afsprak, vloog hij Europa rond om te spreken met de leiders van Lega Nord (vanaf 2017 kortweg Lega), Vlaams Belang, de FPÖ en de Zweden-Democraten. Op die laatste partij na bleken ze allen enthousiast over de door Wilders voorgestelde samenwerking.²²

Dat enthousiasme was opmerkelijk, want in de voorgaande jaren had Wilders zich steeds sterk gedistantieerd van voornoemde partijen. In 2009, toen de PVV voor de eerste maal deelnam aan de Europese verkiezingen, kondigde Wilders direct aan dat zijn fractie geen samenwerking zou zoeken met de kort tevoren gevormde fractie Identiteit, Soevereiniteit en Transparantie (IST), waarin onder meer het Vlaams Belang en het destijds nog door Jean-Marie Le Pen geleide Front National zitting hadden. ‘Een “nee” met een uitroepteken’, stelde Wilders beslist. ‘Ik heb niets met Le Pen, ook nooit gehad. Als je de programma’s van die Oost-Europese partijen leest, lopen de rillingen je over de rug.’²³ Weliswaar waren de meeste van deze partijen eveneens bevreesd voor de islam, maar vooral in het Front National en de FPÖ stak ook het antisemitisme nog regelmatig de kop op. In Nederland golden deze partijen om die reden dan ook als voorbeelden van een fascistoïde en onfatsoenlijk extreemrechts, dat niets had geleerd van de Tweede Wereldoorlog. Samenwerking met zulke partijen was daarom om zowel ideologische als electorale redenen problematisch. Eenmaal gekozen gaf Wilders zijn PVV-delegatie in het Europees Parlement dan ook uitdrukkelijk de opdracht om zich niet in nabijheid van Le Pen of leden van het Vlaams Belang of de FPÖ te vertonen. ‘We moesten zelfs ergens anders gaan zitten in het parlement omdat de oude Le Pen een paar zetels achter ons zat en we op die manier

makkelijk op één foto konden komen te staan. Dat mocht van Geert onder geen beding gebeuren, aldus Louis Bontes, die tussen 2009 en 2010 namens de partij in het Europees Parlement zat.²⁴

Waarom besloot Wilders vier jaar later alsnog samenwerking te zoeken met partijen als het Front National, de FPÖ en het Vlaams Belang? Een eerste verklaring is dat deze partijen in de jaren na 2009 steeds meer afstand namen van antisemitische uitingen en zich zelfs ontpopten tot grote vrienden van Israël. Zo kwamen afgevaardigden van FPÖ, Vlaams Belang en de Zweden-Democraten in december 2010 bijeen in Jeruzalem, waar zij plechtig beloofden alles te zullen doen om Israël te beschermen tegen de islamitische agressor.²⁵ Het Front National begon in 2011 onder leiding van Marine Le Pen een proces van 'dédiabolisation', waarin de partij zich onder meer wilde ontdoen van haar antisemitische en homofobe imago. Marine Le Pen schrok er daarbij niet voor terug om haar vader Jean-Marie Le Pen uit de partij te zetten, nadat deze het nodig had gevonden om weer eens de Holocaust te relativieren. Prominente leden als Louis Alliot, tevens levensgezel van Marine, en Gilbert Collard reisden af naar Jeruzalem en de westelijke Jordaanoever om hun steun aan de Joodse staat te onderstrepen. Inmiddels kent het Front National/Rassemblement National zelfs een aparte club voor Joodse aanhangers, genaamd de Union des Patriotes Français Juifs, die zich hard maakt voor de belangen van de staat Israël.²⁶ Het belangrijkste bezwaar tegen samenwerking was daarmee voor Wilders verdwenen.

Een tweede reden voor samenwerking was dat de na de Europese verkiezingen van 2009 aangetreden vier leden tellende PVV-delegatie er als eenzame fractie in het Europees Parlement voor spek en bonen bijzat. Zo nu en dan dienden de PVV'ers een meestal kansloos amendement in, terwijl zij naar voorbeeld van de Haagse fractie ook aandacht hoopte te trekken met onparlementair optreden en robuust taalgebruik. Die aandacht kreeg ze echter niet, want de Nederlandse media toonden nauwelijks enige interesse voor het Europees Parlement. Als de PVV-delegatie samenwerkte, dan was dat vaak met de UKIP en de Dansk Folkeparti (Deense Volkspartij). Deze twee eurosceptische partijen waren net als Wilders bevreesd voor de islam, maar golden toch als fatsoenlijker dan het Front National en de FPÖ. Zo waren in de UKIP veel voormalige Conservatieve politici actief (zij werd gek-scherend wel 'the Conservative Party in exile' genoemd), terwijl de

Dansk Folkeparti gedoogsteun gaf aan de Deense regering. Tijdens de kabinetsformatie in Nederland in de zomer van 2010 liet Wilders zich uitvoerig adviseren door de Deense Europarlementariër Morten Messerschmidt over de voor- en nadelen van een dergelijke gedoogconstructie.²⁷

Voor Wilders waren de UKIP en de Dansk Folkeparti aanvankelijk dan ook de meest aangewezen partijen om een fractie mee te vormen. In de zomer van 2011 besloot de onnavolgbare PVV-leider echter tamelijk onverwachts om de besprekingen met beide af te kappen. Wat de exacte reden voor de plotse breuk is geweest, is altijd in nevelen gehuld gebleven. Een door insiders veelgenoemde reden is de slechte verstandhouding tussen Wilders en Nigel Farage, de opvolger van Malcolm Pearson als UKIP-leider. Farage vond alle apocalyptische analyses van de islam nogal overdreven en had sterke kritiek op het PVV-voorstel om de Koran te verbieden. Wilders op zijn beurt vreesde dat de populaire en welbespraakte Farage de nieuwe fractie te veel naar zijn hand zou zetten, waardoor het PVV-geluid zou verstommen. Hij koos voor een door hem eerder (en later) beproefde strategie: weglopen in de hoop dat de ander hem naar verloop van tijd uiteindelijk toch nog volgt, maar dan wel op zijn voorwaarden. ‘Geert heeft nooit definitief met UKIP willen breken’, zo weet een insider. ‘Waarschijnlijk hoopt hij nog steeds dat ze hem alsnog achterna komen.’²⁸ Die voorspelling zou deels uitkomen, want begin 2019 hebben zich inmiddels drie UKIP-leden, onder wie de nieuwe leider Gerard Batten, bij de Europe of Nations and Freedom (ENF)-fractie gevoegd. De meeste kiezers van UKIP volgden echter Farage, die met zijn Brexit Party bij de Europese verkiezingen van mei 2019 liefst 30,6 procent van de stemmen kreeg.

Een laatste verklaring voor de toenadering van Wilders tot Front National, FPÖ, Lega Nord en Vlaams Belang lag in het toenemende isolement van de PVV in de binnenlandse politiek. De gedoogsteun aan het eerste kabinet-Rutte had de PVV minder opgeleverd dan waar op was gehoopt. Vooral de verscherping van het immigratiebeleid bleek lastig in de praktijk te brengen, omdat de Europese Unie dwarslag. Tot grote frustratie van Wilders kreeg de verantwoordelijke minister Gerd Leers in Brussel steeds te horen dat Nederland gebonden was aan de Europese afspraken met betrekking tot het immigratie- en asielbeleid.²⁹ Toen de Europese Unie er daarnaast bij de Nederlandse

regering op aandrang om meer te bezuinigen, besloot de pvv-leider op 23 april 2012 om vrij plotseling zijn steun aan het minderheidskabinet-Rutte in te trekken.

De daaropvolgende campagne van de pvv voor de Tweede Kamerverkiezingen kwam in het teken te staan van het verzet tegen de Europese Unie. Minder dubbelzinnig dan in het verleden pleitte Wilders nu voor een snelle Nexit (een uittreden van Nederland uit de Europese Unie) en een terugkeer naar de gulden.³⁰ Met deze nieuwe koers vervreemde de pvv zich verder van de gevestigde partijen in de Nederlandse politiek, waar het pleiten voor een volledige Nexit tot dan toe ongehoord was. Electoraal leverde het de pvv echter weinig op: de partij verloor zelfs 9 van haar 24 zetels. Belangrijker was dat Wilders na het plotse opzeggen van de gedoogsteun niet langer als een betrouwbare partner werd gezien die zich aan de afspraken houdt en geen gekke dingen doet. In een coalitieland als Nederland is dat dodelijk. Geen enkele partij, ook niet de vvd, staat sindsdien te trappelen om nog met Wilders samen te werken.

Regeringsverantwoordelijkheid, of zelfs maar een rol als gedoogpartner, lijkt daardoor sinds 2012 verder weg dan ooit. Om nog een rol van betekenis te kunnen spelen keek Wilders naar Marine Le Pen, die volgens de Franse peilingen een gereede kans maakte om president van Frankrijk te worden. Op 13 november 2013 kondigden Wilders en Le Pen op een persconferentie in Den Haag officieel aan dat hun partijen gingen samenwerken na de Europese verkiezingen van 2014. ‘Vandaag begint de bevrijding van de elite uit Europa, bevrijding van het monster uit Brussel. Wij gaan de samenwerking aan om de natiestaat in ere te herstellen. We willen de soevereiniteit terugbrengen uit Brussel en weer zelf de baas worden. We willen massa-immigratie tegengaan, de baas worden over ons eigen geld en de eigen wetgeving’, aldus Wilders.³¹ De internationale samenwerking die de pvv-leider en Le Pen voorstonden, stond kortom in dienst van de eigen natie.

Moedige leiders

Betekende deze nadruk op de soevereiniteit en de belangen van het eigen volk en vaderland nu dat Wilders zijn ambitie had opgegeven om voor te gaan in de internationale strijd tegen de islam? Was

internationale samenwerking niet juist geboden om dit wereldwijde gevaar te verslaan? Of wilde de PVV deze strijd alleen met Nederland voeren? Wilders zelf weigert om enige tegenstrijdigheid te zien tussen de internationalistische implicaties van het islamalarmisme en de isolationistische implicaties van het Nexit-standpunt. In *Marked for Death* stelt hij dat de islam alleen verslagen kan worden als volkeren zich veilig weten in hun eigen soevereine natiestaat. ‘The peoples of the free world can defend their liberties only if they can rally around the flag with which they identify’, zo meende hij.³² Dit betekende enerzijds dat hij ook na 2014 door bleef gaan met zijn internationale missie om de wereld de ogen te openen voor de gevaren van de islam. Behalve naar de Verenigde Staten reisde hij twee keer naar Australië op uitnodiging van de Q-Society, waar hij onder meer de oprichting van de Australian Liberty Alliance bijwoonde. Dichterbij huis trad hij als belangrijkste spreker op in Dresden, tijdens een bijeenkomst van de in 2014 plots opgekomen *grassroots*-beweging ‘Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes’ (Pegida). Anderzijds vestigde Wilders meer dan ooit zijn vertrouwen op sterke nationalistische leiders die opkwamen voor hun eigen volk en die bereid waren om de multiculturele kosmopolitische elites te weerstaan. In de Hongaarse premier Viktor Orbán zag hij het meest uitgesproken voorbeeld van een dergelijke leider. Ondanks de kritiek van de Europese Unie weigerde Orbán Syrische vluchtelingen toe te laten, omdat zij met hun islamitische achtergrond het christelijke karakter van zijn land in gevaar zouden brengen. Daarnaast had Orbán laten zien hoe binnen de marges van een democratie de kosmopolitische binnenlandse elites van rechtbanken, media en universiteiten het zwijgen kon worden opgelegd. In januari 2018 bezocht Wilders zijn ‘grote held’ in Boedapest, een stad die hij door zijn huwelijk met een Hongaarse goed kende. Hoewel Wilders de lof zong over de moedige Hongaarse leider, leidde het gesprek voor zover bekend niet tot concrete resultaten, zoals samenwerking tussen de PVV en Orbáns partij Fidesz.³³

Een paar weken later reisde Wilders af naar Rusland voor een ontmoeting met een aantal parlementariërs van Verenigd Rusland, de partij van Vladimir Poetin. Ook de Russische president werd door Wilders bij die gelegenheid bewierookt als het type krachtige, vaderlandslievende leider waar het in zo veel landen aan ontbrak. De toenaadering tot Rusland was opvallend, want in de voorgaande jaren had de

pvv – anders dan bijvoorbeeld het Front National en de Lega – zich altijd kritisch opgesteld tegenover Poetin. Zeker na het neerschieten van de MH17 in juli 2015 door pro-Russische Oekraïense rebellen, waarbij bijna tweehonderd Nederlandse inzittenden omkwamen, was een pro-Poetinkoers alleen al uit electorale motieven niet erg verstandig. Maar in 2018 noemde Wilders Rusland een belangrijke bondgenoot in de strijd tegen islamitische massa-immigratie en terrorisme en kritiseerde hij juist de ‘hysterische russofobie’ bij de gevestigde partijen in Nederland.³⁴

Ook de Amerikaanse president Trump gold als het type van de krachtige, realistische leider waaraan volgens Wilders behoefte was. Zoals al genoemd ondersteunde Wilders de kandidatuur van de New Yorkse miljardair vanaf het moment dat deze begon te pleiten voor een stop op islamitische immigratie. Voor Wilders was de verrassende overwinning van Trump dan ook een glorieus moment, dat geheel nieuwe perspectieven bood op een andere wereldorde. Op 21 januari 2017, daags na de inauguratie van Trump, organiseerde de fractie van het Europe of Nations and Freedom een congres in Koblenz, waar zich volgens de aankondiging ‘de leiders van het nieuwe Europa’ presenteerden.³⁵ Met zijn rijzige gestalte en blonde kuif vormde Wilders al snel het middelpunt van het gezelschap, dat tevens uit Frauke Petry (AfD), Marine Le Pen (Front National) en Matteo Salvini (Lega) bestond. In zijn toespraak kondigde Wilders het begin van de patriottische lente aan, waarin grote stembusoverwinningen voor zijn de pvv en de andere aanwezige partijen te verwachten waren.

Wellicht zal achteraf worden vastgesteld dat de bijeenkomst in Koblenz het hoogtepunt van de macht en status van Wilders markeerde. In de winter van 2017 belichaamde hij voor velen de golf van veranderingen die ook West-Europa dreigde te overspoelen. Internationale media streken neer in Nederland om de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamerverkiezingen van 15 maart 2017 te verslaan. De ‘Dutch Trump’, zo leek het, stond op het punt om de macht te grijpen in het normaal zo kalme, progressieve Nederland.³⁶ In een Amerikaanse documentaire met de titel *Eurotrump* werd Wilders zelfs als de Europese inspiratiebron van Trump neergezet en als ‘the chief marketing officer of the global populist movement.’³⁷ De vele buitenlandse reizen leken zich uit te betalen, maar leidden er ook toe dat Wilders groter werd gemaakt dan hij was. Zo leek het de meeste media te ontgaan dat achter

de ‘Nederlandse Trump’ een armoedig, amateuristisch partijtje schuilging dat nauwelijks in staat was om een serieuze campagne te voeren.

Hoezeer Wilders en zijn zwak georganiseerde partij werden overschat, bleek wel uit de verkiezingsuitslag. De PVV werd bij lange na niet de grootste partij maar bleef steken op dertien procent van de stemmen. Na de Kamerverkiezingen speelde zij geen enkele rol in de coalitiebesprekingen. Ook bij de daaropvolgende verkiezingen voor de gemeenteraden (2018), de Provinciale Staten (2019) en het Europees Parlement (2019) boekte de PVV teleurstellende uitslagen. Bij de Europese verkiezingen van mei 2019 haalde de partij niet eens de kiesdrempel: alleen na een Brexit krijgt ze een restzetel toegewezen. In de campagne voor deze verkiezingen presenteerde Wilders zich graag als de gelijke van Matteo Salvini en Marine Le Pen, maar in de uitslag bleken Lega, Rassemblement National, maar ook Vlaams Belang, FPÖ en Alternative für Deutschland mijlenver voor te liggen. Het is zonder twijfel de grootste afgang in de politieke carrière van Wilders.

Wat deze anticlimax zal betekenen voor de internationale status van Wilders is nog niet helemaal duidelijk. Niet alleen de binnenlandse maar ook de buitenlandse media hebben hun belangstelling na 2017 langzaam verlegd naar Thierry Baudet en diens Forum voor Democratie. Zowel bij de Provinciale Statenverkiezingen als bij de Europese verkiezingen van 2019 heeft deze nieuwkomer veel stemmen van de PVV afgesnoept. Of FvD de plaats zal innemen van de PVV binnen de fractie van het ENF is vooralsnog onwaarschijnlijk. De drie zetels tellende eurodelegatie van FvD heeft haar oog laten vallen op een andere fractie en bovendien heeft Wilders als medeoprichter waarschijnlijk wel enig krediet binnen de ENF-fractie. Of de PVV electoraal nog enige toekomst heeft en Wilders zijn gebutste imago van internationale klokkenluider weer kan opvijzelen, moet de toekomst uitwijzen.

Ten slotte

‘Mijn focus is altijd op de islam gericht. Nederland, buitenland, het is een existentieel probleem. Dat is waar ik mee opsta en waar ik mee naar bed ga, dat is iedere seconde waar ik aan denk’, zo stelde Wilders in 2015 in een interview in *De Telegraaf*.³⁸ Zijn analyse van de islam als existentiële dreiging is zonder meer de voornaamste drijfveer voor zijn

politieke activiteiten buiten de Nederlandse grenzen. De wereld moet gewaarschuwd worden hoe gevaarlijk de islam is, voordat het te laat is. Daartoe acht Wilders veel middelen geoorloofd: van het beledigen van de profeet Mohammed tot het provoceren van islamitische landen, met alle diplomatieke en handelseconomische consequenties van dien. Persoonlijk betaalt hij er ook een hoge prijs voor in de vorm van een permanente beveiliging, die hem enerzijds in zijn overtuiging zal hebben gesterkt en die anderzijds zijn missie een grote geloofwaardigheid geeft.

Welk effect Wilders' buitenlandse reizen hebben gehad is natuurlijk moeilijk exact te meten. Alarmistische opvattingen over de islam bestonden al voor Wilders op het internationale toneel verscheen en hij is ook bepaald niet de enige die ze in de afgelopen jaren is blijven verkondigen. Maar Wilders is zeker een van de hoofdpersonen die hebben bijgedragen aan de verspreiding en voortbestaan van dit islamalarmistische discours. Zijn invloed reikt in die zin van de Noorse terrorist Anders Behring Breivik, die in zijn manifest weinig politici zo vaak citeert als Wilders,³⁹ tot aan de Amerikaanse president Trump, die in zijn omgeving verschillende adviseurs heeft die Wilders' uiterst negatieve analyse van de islam delen.

Wat hebben de buitenlandse contacten Wilders opgeleverd? De meest tastbare resultaten zijn allereerst de broodnodige fondsen voor zijn grotendeels van overheidssubsidie verstoken PVV. Zoals blijkt in het artikel in deze bundel over de PVV als partijorganisatie, moet de omvang van de donaties echter niet worden overschat. Ten tweede is Wilders een drijvende kracht geweest achter de vorming van de samenwerking tussen nationaal-populistische partijen als Front National/Rassemblement National, Lega Nord, FPÖ en Vlaams Belang. Die samenwerking heeft de PVV ook in ideologische zin beïnvloed: een door Front National gebruikt begrip als 'omvolking' en het 'eigen volk eerst' van het Vlaams Belang zijn ook in de PVV gemeengoed geworden. Daarnaast heeft de internationale tournee van Wilders er ook toe geleid dat zijn machtspositie in Nederland vooral in buitenlandse media enigszins is overschat. Dat achter alle mediagenieke provocaties en deftige ontvangsten slechts de leider van een amateuristische eenmanspartij schuilging, werd niet altijd waargenomen. In die zin wekt de internationale carrière van Wilders ook verbazing over de mogelijkheden die tegenwoordig blijkbaar bestaan om zonder grote organisatie of financiële basis toch de internationale media te kunnen bespelen.